

Executive Summary

De vrijstellingen voor het bevorderen van de
tewerkstellingskansen
Analyse en perspectieven

Kader en doelstellingen van de studie

In België bestaan er een aantal vrijstellingsregelingen in het werkloosheidstelsel. Deze studie richt zich op de vrijstellingsregelingen die we actieve begeleiding zullen noemen, met als doel de kansen van werklozen om toe te treden tot of terug te keren naar de arbeidsmarkt te vergroten, voornamelijk door middel van opleidingen of het hervatten van studies.

Het woord "vrijstelling" verwijst ernaar dat de werkloze gedurende een variabele periode, afhankelijk van de artikelen van de betreffende regelingen, vrijgesteld is van actief naar werk zoeken en een passende baan kan weigeren zonder risico op uitsluiting.

De afgelopen veertig jaar zijn er tal van vrijstellingen, met onderverdelingen of aanvullingen, ontstaan ter bevordering van de werkgelegenheidskansen. Deze studie richt zich op de momenteel nog actieve regelingen die een voldoende grote populatie vertegenwoordigen:

- Voltijdse of deeltijdse beroepsopleidingen die erkend zijn op basis van art. 91 van het KB van 25.11.1991, feitelijk opleidingen georganiseerd of gesubsidieerd door de RVA en vervolgens door regionale instanties (FOREM, ADG, VDAB, Actiris);
- Het hervatten van studies met volledig leerplan zoals beschreven in art. 93 en 93,6 (voor knelpuntberoepen);
- Opleidingen/studies goedgekeurd door de directeur (art. 94);
- Het "individueel actieplan" (art. 94,2) omvat een reeks acties voorgesteld aan de werkloze door de regionale arbeidsdienst, waaronder een of meerdere opleidingen, en is gedekt door een vrijstelling van één jaar;
- Opleidingen in EFT (Entreprises de formation par le travail) of CISP (Centres d'insertion socioprofessionnelle) worden alleen vrijgesteld in het Waals Gewest en richten zich op personen die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn en laag geschoold (art. 94,4);
- Volledig werklozen die als ondernemers in spe een overeenkomst sluiten met een activiteitencoöperatie (ACCO) worden vrijgesteld op grond van art. 94,5.
- De "alternerende opleiding" (art. 94,7) richt zich in principe op jongeren in stageplaatsing en stelt hen in staat een theoretische opleiding te volgen in combinatie met betaald werk in een bedrijf. Als de kandidaat al volledig werkloos is op het begin van de cyclus, kan hij voldoen aan de voorwaarden voor vrijstelling.

De studie behandelt ook kort de kwestie van PWA vrijstellingen (bij werk) en vrijstellingen voor tewerkstelling in het buitenland.

Het hoofddoel van de analyse is minder om het verleden te verkennen dan om de volgende aspecten te beschrijven of te behandelen, met alle beschikbare gegevens en middelen tot onze beschikking:

- Wie zijn de begunstigden van vrijstellingen en hoe zijn ze momenteel verdeeld over de verschillende statuten van regio tot regio?
- In hoeverre bereiken de vrijstellingsregelingen voor opleidingen en studies hun doelstelling van integratie of

herintegratie op de arbeidsmarkt en voldoen ze aan de behoeften van de markt, met name via specifieke acties gericht op knelpuntberoepen?

- Is de cumulatie van vrijstellingen met bepaalde voordelen tijdens en aan het einde van de opleidingsperiode een meerwaarde in het traject van de vrijgestelde naar werk?

Historiek

Praktisch sinds de "Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening" in 1961 werd opgericht, heeft de RVA zich beziggehouden met het subsidiëren van een breed scala aan beroepsopleidingen gericht op het verbeteren van de vaardigheden van werkzoekenden. In 1964 richtte de RVA, op aandringen van bedrijven die behoefte hadden aan steeds gekwalificeerder personeel, het "Nationaal Centrum voor Pedagogische Opleiding en Studies" op. Het doel was om het pad van werkzoekenden te professionaliseren door hun opleiding toe te vertrouwen aan instructeurs die specifiek voor dit werk waren opgeleid.

Na enkele voorbereidende stappen verschenen in 1985 de eerste vrijstellingen voor werklozen die studies of een opleiding hervatten. Artikel 155 quinquies bepaalt op zijn beurt dat aanvullende voordelen die aan de werkloze worden toegekend in het kader van opleiding of bijscholing kunnen worden gecombineerd met werkloosheidsuitkeringen.

Vanaf 1989 verschuiven onder invloed van de derde staats-hervorming de bevoegdheden op het gebied van plaatsing en opleiding naar de Gewesten. De verschillende vrijstellingsregelingen worden geleidelijk ingevoerd.

Tussen 1992 en 1996 worden drie bepalingen ingevoerd die vrijstelling verlenen aan bepaalde werknemers die zijn tewerkgesteld in het buitenland.

In 1998 wordt het begrip "knelpuntberoep met een ernstig tekort aan arbeidskrachten" geïntroduceerd in de regelgeving via een maatregel die bedoeld is om de toegang tot een vrijstelling bij het hervatten van studies voor een knelpuntberoep te vergemakkelijken.

In 2004 leidt de gecombineerde uitvoering van het BOP (begeleidings- en opvolgingsplan van werklozen) en de AZW (activering van het zoekgedrag naar werk) door de RVA en de regionale organisaties tot een verbetering van de toegang tot opleiding en bijbehorende vrijstellingen.

De invoering van de versterkte degressiviteit in 2012 leidt tot aanpassingen voor een deel van de vrijgestelden die nu kunnen profiteren van een bevroering van hun degressiviteit in fase 2A gedurende de duur van de vrijstelling.

In januari 2014 bevestigt de zesde staats-hervorming de juridische overdracht van de meeste vrijstellingsregelingen van de RVA naar de Gewesten. Begin 2017, na een overgangsperiode, worden alle bevoegdheden officieel overgedragen. Met het oog op het volgen van de regelgeving zijn nieuwe vrijstellingsartikelen gecreëerd, de 'X'-artikelen, die in alle regelingen de opleidingen voor knelpuntberoepen onderscheiden. Ondanks de hervorming zijn de regelingen en hun benaming grotendeels ongewijzigd gebleven, en is er een link gelegd naar de bestaande artikelen.

Naast regelingen die duidelijk gericht zijn op terugkeer naar werk, ontstaat in 1987 de vrijstellingsregeling voor PWA-werklozen, tegelijk met de oprichting van de eerste plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA's). Het aantal ingeschrevenen groeit snel parallel met de algemene invoering van het systeem in alle gemeenten van het koninkrijk (voltooid begin 1997). Vanaf 1 oktober 2004 worden de vrijstellingen die verband houden met het PWA-stelsel opgeschort, met enkele uitzonderingen. De meeste activiteiten die onder het PWA-stelsel vielen, worden overgeheveld naar dienstencheques. Tegenwoordig betreft de vrijstelling alleen nog werklozen met 33% of meer blijvende arbeidsongeschiktheid (vrijgesteld gedurende 6 maanden na 180 uur PWA-prestaties in de afgelopen 6 maanden) en PWA-stadswachters (vrijgesteld tijdens die tewerkstelling).

Literatuur

In 2013 verscheen een evaluatie door de RVA van bepaalde activerings- en opleidingsmaatregelen voor werklozen die onder andere de collectieve beroepsopleiding, de individuele beroepsopleiding, de middenstandsopleiding, de studies en opleidingen aanvaard door de directeur, de studies met volledig leerplan uitgezonderd voor knelpuntberoepen en de studies met volledig leerplan voor knelpuntberoepen. De gebruikte methodologie, die een doelgroep (werklozen die de opleiding/studies hebben gevolgd) confronteert met een controlegroep (een steekproef van werklozen met hetzelfde profiel als de doelgroep maar zonder opleiding/studies), is beproefd en wordt hier met enkele aanpassingen opnieuw gebruikt, met enkele aanpassingen - vooral de belangrijke aanvulling van gegevens die op dat moment nog ontoegankelijk waren. In het algemeen concludeerde de RVA dat alle maatregelen een positief effect hadden op personen die uit de werkloosheid kwamen, waarbij de netto-effecten varieerden van de ene maatregel tot de andere en ook van het ene profiel van werkloze tot het andere.

Met meer dan dertig jaar ervaring in plaatsing en opleiding publiceren de regionale instanties (VDAB, FOREM, Actiris en ADG) talrijke studies over de opleidings- of begeleidingsprogramma's die door vrijstelling worden gedekt en over hun resultaten, die elk interessant inzicht bieden in de effectiviteit van het systeem.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest illustreert de Ulysse Enquête, een telefonische enquête onder afgestudeerden, op basis van de antwoorden, het effect van de opleiding op de uitstroom naar werk in de meest representatieve sectoren. Het artikel "De beroepsinschakeling van werkzoekenden na een opleiding voor een knelpuntberoep" (View.Brussels, 2018) richt zich op de uitstromers van een opleiding in 2015 en in 2016 en analyseert de volgende aspecten: na welke duur volgt de start van de tewerkstelling op het einde van de opleiding? Wat is de kwaliteit van de tewerkstelling (onderscheid tussen overeenkomsten van minimum 1 dag en overeenkomsten van minimum 1 maand)? Wat is de duurzaamheid van de tewerkstelling (wie is nog aan het werk na een jaar en is dat al dan niet bij dezelfde werkgever)? Dat alles wordt geëvalueerd op basis van verschillende criteria (geslacht, leeftijd, studieniveau en activiteitssector), maar lijdt onder het ontbreken van een controlegroep die een positief

effect van beroepsopleiding zou valideren. Ten slotte heeft het Planbureau ook gewerkt aan een evaluatie van bepaalde opleidingsprogramma's in Brussel (Planbureau, 2019). Een van de interessantste conclusies gaat over de hogeschoolde jongeren voor wie de opleidingscyclus de toegang tot de arbeidsmarkt eerder vertraagt dan versnelt.

Voor het Waals Gewest publiceert het FOREM de resultaten van rondetafelgesprekken die de strategie voor opleiding op regionaal vlak definiëren (FOREM juli 2018). Het belangrijkste doel is om het aanbod van opleidingen af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt. In termen van resultaten heeft het FOREM verschillende statistische rapporten gepubliceerd over beroepsopleidingen algemeen (FOREM, mei 2018) en gericht op knelpuntberoepen (FOREM, sept. 2023). De resultaten zijn gebaseerd enerzijds op administratieve gegevens en anderzijds op een telefonische enquête onder afgestudeerden. De details over de terugkeer naar werk per grote arbeidsmarktsector zijn bijzonder interessant, ook al worden de status van de werkzoekende aan het begin van zijn opleiding en de kwestie van vrijstellingen niet besproken.

Voor het Vlaams Gewest behandelt de VDAB de vraag naar opleidingen minder. Zijn jaarverslag vermeldt echter het aantal vrijstellingsaanvragen, het aantal goedkeuringen en het aantal weigeringen.

De ADG, de regionale organisatie voor de Duitstalige Gemeenschap, publiceert statistieken over verleende vrijstellingen en de resultaten van verschillende soorten aangeboden opleidingen.

Ten slotte publiceren sommige structuren en verenigingen die nauw verbonden zijn met de gewestinstellingen de resultaten van de opleidingen of stages waarmee zij belast zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de *Interfédération des centres d'insertion socioprofessionnelle* (centra voor sociaal-professionele integratie).

Op Europees niveau is er geen consensus over compenserende maatregelen voor werklozen in opleiding en is er geen dwarsdoorsnedeonderzoek naar het onderwerp. Merk echter op dat het Belgische vrijstellingssysteem volledig in overeenstemming is met de principes van het Europese sociaal handvest uit 2017, zoals verduidelijkt in 2021.

Specificaties van deze studie

De publicaties van de gewestinstellingen tonen gedetailleerd het scala aan opleidingsmogelijkheden/studies voor werkzoekenden (in brede zin) en hun impact op korte en middellange termijn op de terugkeer naar werk. Naast de compilatie van cijfers voor een overzicht op nationaal niveau kan de RVA bijdragen aan de analyse van de impact van vrijstellingen (en dus van de opleidingen en studies die ze omvatten) dankzij de beschikbare gegevens, met name die over de sociaaleconomische status na werkloosheid. Een ander voordeel van de studie is dat deze betrekking heeft op de gehele bevolking en niet op een steekproef. Er zal dus geen selectiebias zijn voor de verzamelde observaties. Tot slot wil de RVA, voor zover mogelijk, de impact benadrukken die vrijstelling op zichzelf heeft op de werkloze en op zijn zoekgedrag naar werk.

2

Evolutie van verschillende types vrijstellingen

Tot halverwege de jaren 1990 werden alleen voltijdse of deeltijdse beroepsopleidingen en de hervatting van voltijdse studies onderscheiden in de data. Hierna zien we een toename in het aantal vrijstellingsartikelen. Vanaf 2001 kunnen we de statistische methodologie als gestabiliseerd en betrouwbaar beschouwen voor alle vrijstellingscategorieën.

In 2015 verschijnen de 'X'-artikelen, gekoppeld aan knelpuntberoepen. Een breuk is te zien tijdens de overdracht van bevoegdheden in 2016-2017: sommige van de oude vrijstellingsartikelen verdwijnen terwijl er nieuwe codes worden gecreëerd voor regionale maatregelen. Gedurende de hele periode domineren voltijdse beroepsopleidingen het scala aan beschikbare vrijstellingen.

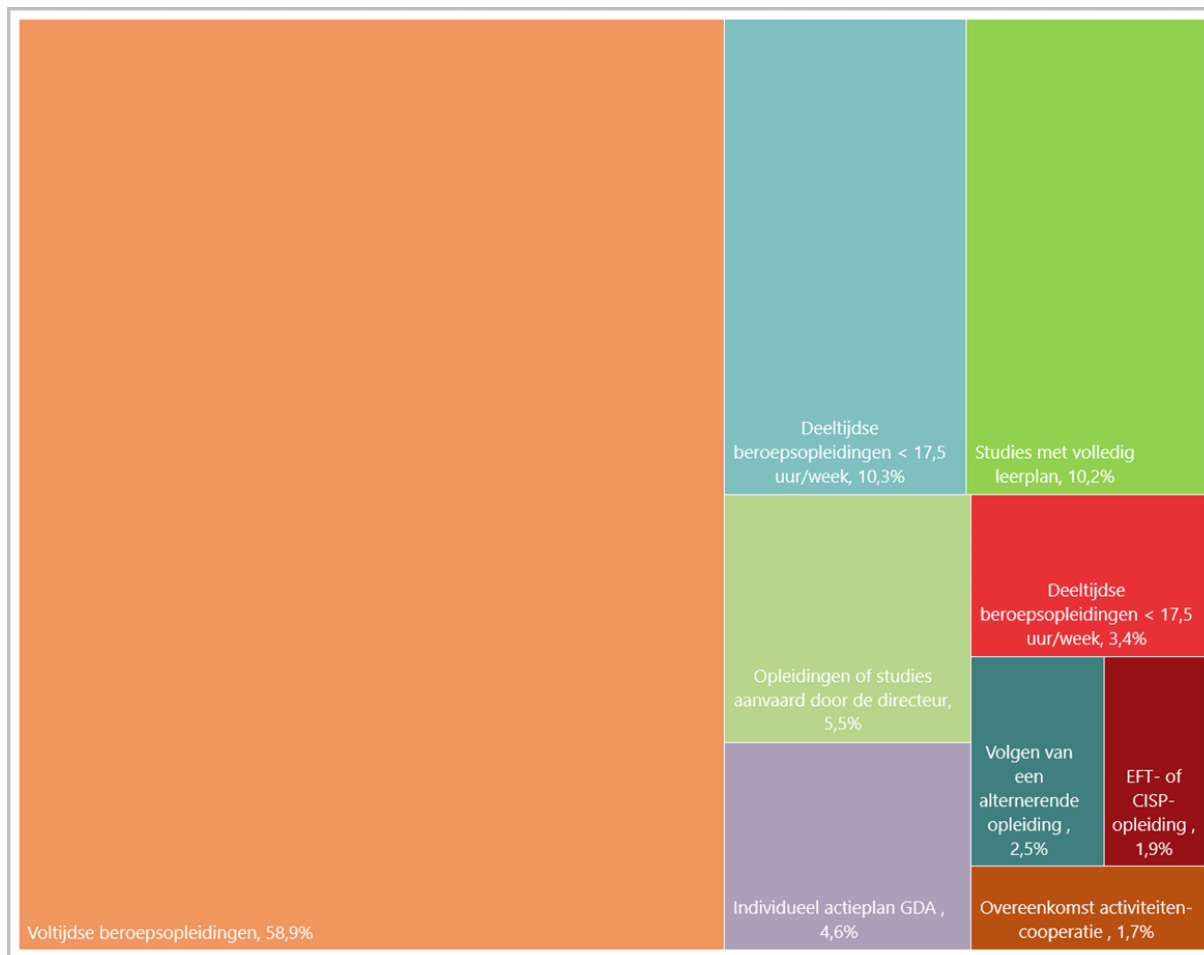
In 2014 werden in totaal de meeste vrijstellingen verleend voor opleidingen en studies, met een gemiddelde van 41.164 toekenningen per maand, en in 2018 was het percentage vrijgestelde werklozen het hoogst, met 14 vrijgestellten voor opleidingen en studies per 100 werkzoekenden na het werk.

PWA-vrijstellingen kenden daarentegen een groeiende belangstelling van 1996 tot 2003, met een gemiddelde van 17.076 begunstigden, alvorens snel te dalen na de verandering in de reglementering in oktober 2004. Vrijstellingen voor acties in het buitenland, met een piek van gemiddeld 43 uitkeringsgerechtigden in 1999, zijn nooit van de grond gekomen en zijn de facto vrijwel uitgedoofd.

Grafiek 1 geeft een overzicht van het relatief belang van de bestudeerde regelingen.

Grafiek 1

Relatief belang van de grote types vrijstellingen voor opleidingen en studies in 2022

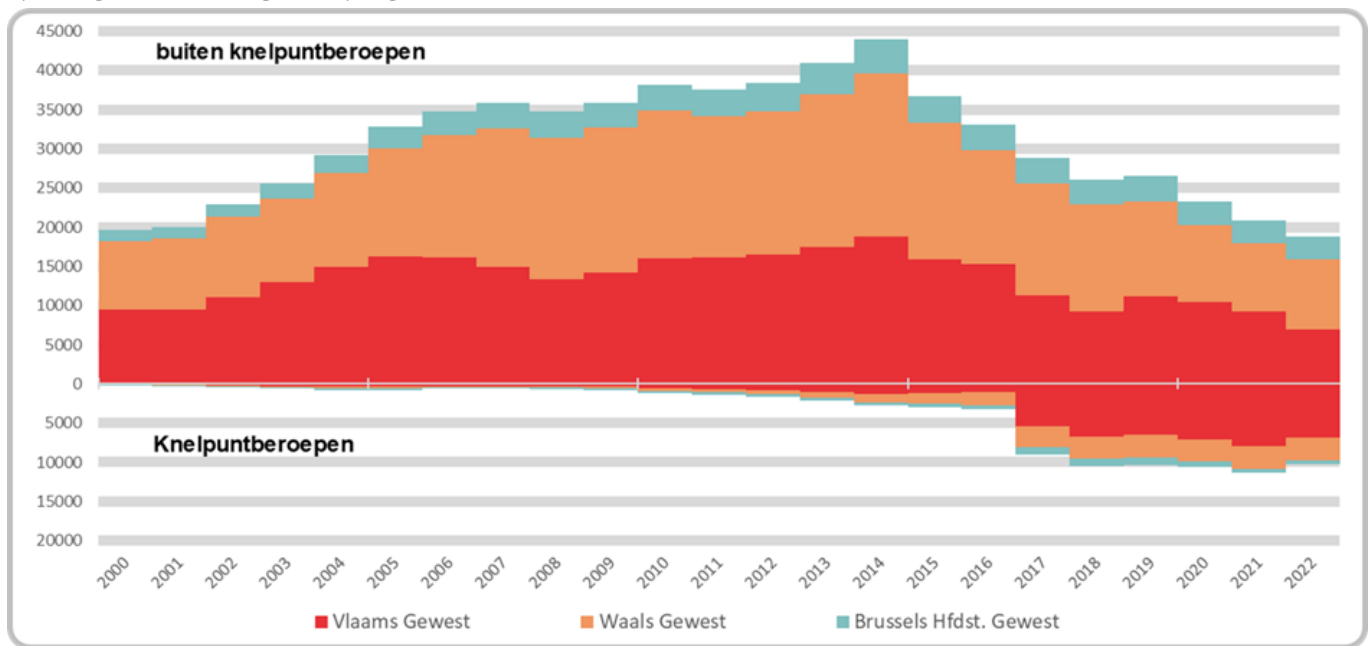
Evolutie van de belangrijkste vrijstellingen per Gewest

Zoals te zien is in grafiek 2, evolueerden de vrijstellingen praktisch op dezelfde manier in elk Gewest tot de implementatie van de zesde staatshervorming (2016-2017). Vanaf dat moment worden er aanzienlijk grotere verschillen waargenomen: het Vlaams Gewest investeert fors in opleidingen voor knelpuntberoepen, die nu 50% van zijn vrijstellingskapitaal uitmaken; in het Waals Gewest worden vanaf 2018 minder

vrijstellingen verleend en wordt de kwestie van knelpuntberoepen voorzichtiger benaderd (25% van de vrijstellingen in 2022); in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is er ook een afname van het aantal verleende vrijstellingen vanaf 2020, en het aandeel dat wordt toegeschreven aan "knelpuntberoepen" bedraagt slechts 14% in 2022.

Grafiek 2

Evolutie van het aantal gemiddelde vrijstellingen voor opleidingen/studies toegekend per gewest sinds 2000

In detail, per maatregel, blijkt dat elk Gewest bepaalde vrijstellingsartikelen meer heeft benut dan andere, afhankelijk van de behoeften.

De vrijstelling voor **voltijdse beroepsopleiding (art. 91,1 en 91,1X)** blijft overal de belangrijkste regeling, maar onderscheidt zich in het Vlaams Gewest waar het zich nu voornamelijk richt op knelpuntberoepen.

Vrijstellingen voor **deeltijdse beroepsopleidingen (art. 91,4)** bestaan al geruime tijd, maar worden praktisch niet meer gebruikt door het Vlaams Gewest. Daarentegen maakt het Waals Gewest er aanzienlijk gebruik van en heeft het ook een nieuwe regeling gecreëerd tijdens de hervorming, namelijk de vrijstelling voor **deeltijdse beroepsopleidingen van minder dan 17u30 per week (art. 91,0)**, die toch meer dan 1.600 uitkeringsstrekkers per maand betrof in 2018.

De **hervatting van studies met volledig leerplan (art. 93 en 93,6)** betrof meer dan 4.000 personen in 2015, iets minder dan 3.000 in 2022. Sinds 2013 is het aandeel dat wordt toegeschreven aan studies voor knelpuntberoepen overheersend. Evenredig aan hun bevolking verlenen het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer vrijstellingen in deze regeling dan het Vlaams Gewest, dat het langzaam maar zeker links laat liggen.

Vrijstellingen voor opleidingen aanvaard door de Directeur (art. 94 en 94X) vallen buiten het gebruikelijke kader van aanvragen en vormen als het ware een groep uitzonderingen. Terwijl ze meer dan 18% van de verleende vrijstellingen uitmaakten vlak voor de zesde staatshervorming, werden ze snel verlaten door het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alleen het Waals Gewest verleent er nog steeds iets meer dan 1.000 per jaar. Het **Individueel Actieplan (art. 94,2 en 94,2X)** betreft ongeveer 1.500 vrijgestelden gemiddeld per maand sinds 2018. In eerste instantie was het vooral het Vlaams

Gewest dat dit nieuwe vrijstellingsartikel het meest gebruikte, maar sinds 2019 is het het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat deze regeling zich eigen maakt: het vertegenwoordigt sindsdien alleen al meer dan 20% van de verleende vrijstellingen door dit gewest.

De **EFT- of CISP-opleidingen (art. 94,4 en 94,4X)**, zijn alleen gegeven in het Waals Gewest buiten de Duitstalige Gemeenschap. Ze bereikten een hoogtepunt met 964 vrijstellingen in 2009 en betreffen in 2022 iets meer dan 500 uitkeringsgerechtigden.

De **overeenkomsten met activiteitencoöperaties (art. 94,5)** richten zich vooral op ondernemerskandidaten voor wie ze de mogelijkheid bieden om voorzichtig te beginnen. Hoewel de populatie noodzakelijkerwijs beperkt is, ongeveer 500 in 2022, blijkt dat de regeling alle Gewesten interesseert sinds de oprichting. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is, evenredig met zijn bevolking, het meest actief in deze regeling.

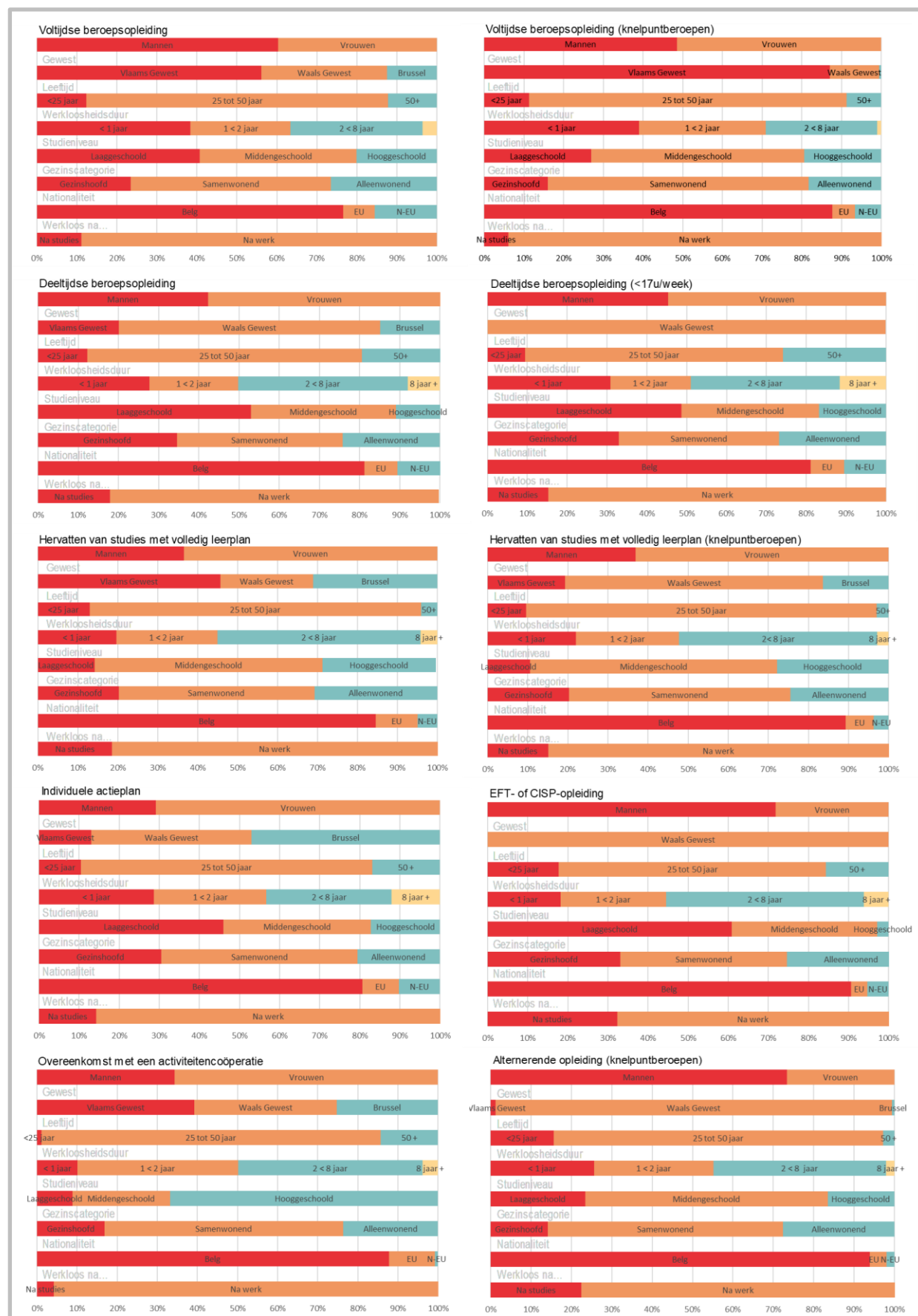
De **alternerende opleidingen (94,7 en 94,7X)** vormen een derde regeling die uitsluitend wordt gebruikt door het Waals Gewest. Hun populariteit neemt toe en bereikt iets meer dan 700 vrijstellingen per maand in 2022. In tegenstelling tot andere vrijstellingsartikelen lijkt de alternerende opleiding resoluut gericht op beroepen met een tekort aan arbeidskrachten: deze zijn goed voor 75% van de verleende vrijstellingen.

De Duitstalige Gemeenschap vertegenwoordigt ongeveer 200 vrijgestelden per maand. Ze maakt tegenwoordig alleen nog gebruik van de regelingen voor voltijdse en deeltijdse beroepsopleidingen en richt zich op het verlenen van vrijstellingen voor knelpuntberoepen (56%).

Profiel van de vrijgestelden volgens vrijstellings-artikel

Grafiek 3

Profiel van de vrijgestelden voor de belangrijkste vrijstellingsmaatregelen

Grafiek 3 geeft de belangrijkste gegevens weer met betrekking tot het profiel van de vrijgestelden in de belangrijkste vrijstellingsmaatregelen. Alle vrijstellingen samen genomen is er een opmerkelijke gendergelijkheid: 14.554 vrouwen en 14.513 mannen, ondanks aanzienlijke verschillen tussen de verschillende vrijstellingsmaatregelen. Sommige leiden voornamelijk tot manuele en/of technische beroepen, waar de populatie nog steeds voornamelijk mannelijk is, zoals bijvoorbeeld het geval is bij alternerend opleidingen.

De gemiddelde leeftijd van de vrijgestelden is in alle gevallen lager dan de gemiddelde leeftijd van de UVW-WZ; heel weinig vrijgestelden zijn 50 jaar of ouder. De langdurig werklozen (meer dan 8 jaar) zijn zeldzaam in de meeste vrijstellingsredenen en in ieder geval altijd onder het gemiddelde van de UVW-WZ, hoewel sommige vrijstellingsartikelen zich specifiek richten op mensen die ver van de arbeidsmarkt staan.

Het opleidingsniveau varieert sterk, van zeer laag voor deeltijdse opleidingen en CISP-opleidingen, tot vrij hoog voor voltijdse studieheropnames en ACCO-overeenkomsten.

Er zijn aanzienlijk minder gezinshoofden in voltijdse beroepsopleidingen dan in deeltijdse beroepsopleidingen, wat getuigt van de moeilijkheden waarmee deze familiecategorie in het bijzonder te maken heeft om voltijds beschikbaar te zijn.

Buitenlandse werklozen zijn relatief goed vertegenwoordigd in de meeste regelingen, vooral in het individuele actieplan.

Uiteindelijk heeft elke werkloze die zijn vaardigheden wil verbeteren toegang tot de vrijstelling. De ondervertegenwoordiging van oudere en langdurig werkloze werklozen toont echter aan dat beide groepen moeilijk te betrekken zijn in een dergelijk proces.

Alleenwonende werklozen met kind(eren) in het vrijstellingsstelsel

De gezinssituatie kan een obstakel vormen voor de effectieve deelname aan een vrijgesteld opleidingsprogramma. De combinatie van privéleven en opleiding is soms ingewikkeld, zo niet onmogelijk, voor gezinshoofden, vooral in eenoudergezinnen, en dit resulteert vaak in een groter aantal stopzettingen.

De analyse van de profielgegevens onthulde dat meer dan de helft van de vrijgestelde gezinshoofden eigenlijk alleenstaande ouders waren, 3.989 individuen in 2022, wat neerkomt op 13,7% van de vrijgestelden (tegenover 11,7% voor de totale UVW-WZ-bevolking). Niet verrassend zijn deze ouders die vrijgesteld zijn voor opleiding of studies voornamelijk vrouwen (89%); ze zijn ouder dan het gemiddelde van de vrijgestelden, hebben relatief laag studieniveau en een proportioneel langere werkloosheidsduur.

In vergelijking met andere vrijgestelden neigen alleenstaande ouders eerder naar deeltijdse opleidingen en worden ze vaker geaccepteerd op basis van een beslissing van de Directeur of worden ze ondersteund via een individueel actieplan.

4

Het traject na de vrijstelling

Methodologie

Het doel van dit hoofdstuk is om een zo nauwkeurig en getrouw mogelijk overzicht te krijgen van wat er gebeurt met vrijgestelde werklozen in de maanden na het einde van hun vrijstelling. De RVA beschikt over individuele gegevens waarmee elke vrijgestelde die uitstroomt maandelijks kan worden gevolgd. Het jaar 2018 is het referentiejaar: het wordt gekenmerkt door een lichte conjuncturele groei en is het laatste jaar waarvoor we een follow-up van 12 maanden kunnen doen zonder te stuiten op de coronacrisis en de impact daarvan.

Voor elk vrijstellingsartikel met voldoende populatie is een specifieke controlegroep gemaakt. Door de socio-economische gegevens van de doelgroep (de uitstromende vrijgestelden) gedurende 12 maanden te vergelijken met de controlegroep, kunnen we een vrij nauwkeurige beoordeling maken van de impact van het opleidingstraject op de terugkeer naar werk. Er moet echter worden opgemerkt dat sommige criteria, zoals motivatie of de dagelijkse menselijke situatie, onomkeerbare elementen zijn die nuance vereisen.

Drie indicatoren werden gebruikt om de kwaliteit van de uitstroom op een jaar te schatten:

- het **verschil tussen werkdagen en werkloosheidsdagen** gedurende de 12 maanden na de laatste maand van vrijstelling, waarbij met name rekening wordt gehouden met interimwerk en korte contracten.
- het **percentage uitstromers dat 12 maanden na hun uitstroom uit de vrijstelling nog steeds volledig werkloos is**
- het **percentage uitstromers dat gedurende de 12 maanden geen enkele werkdag heeft gemeld.**

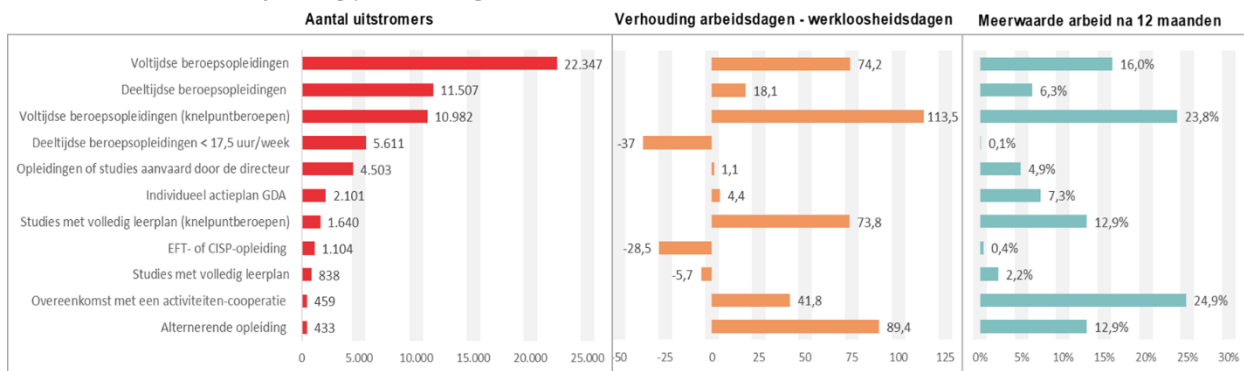
Om de analyse van de kwaliteit van de uitstroom te verbeteren, presenteren we, voor zowel de doelgroepen als de controlegroepen, de histogrammen van de verschillende sociaal-economische statussen van de uitstromers na 12 maanden, een overzicht dat al werd gebruikt in de studie van 2013 (RVA, 2013), maar dat nu profiteert van de aanzienlijke vooruitgang in onze opvolging, waardoor we nu socio-economische transities (werk, zelfstandig werk, ziekte, pensioen, overlijden) ver na het einde van de werkloosheid kunnen benaderen.

Analyse van de uitstroom uit de vrijstellingen

Grafiek 4 vat de belangrijkste resultaten samen die gedetailleerd worden besproken per vrijstellingsregeling in de studie.

Grafiek 4

Overzicht van de resultaten van de terugkeer naar werk voor de uitstromers uit de vrijstelling per maatregel in 2018

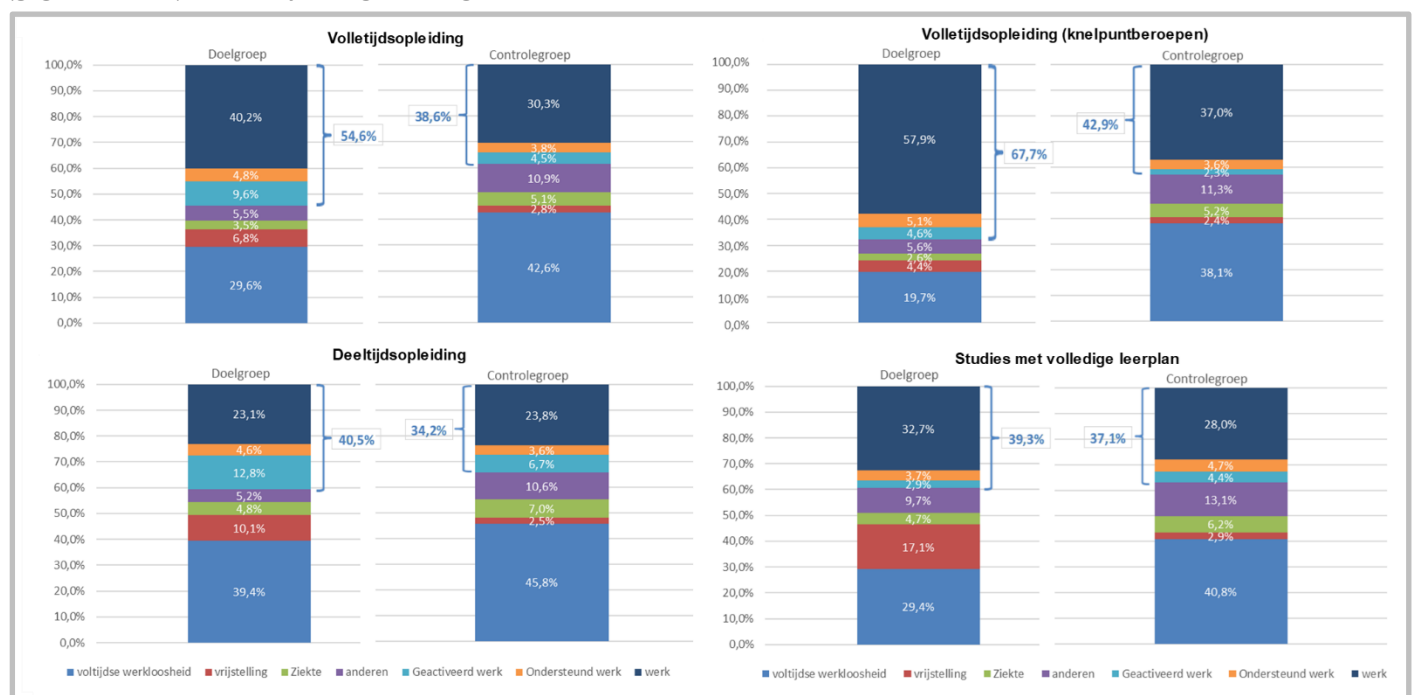
Zoals te zien is op de grafiek, hebben de meeste vrijstellings-regelingen een positieve invloed op de terugkeer naar werk van werklozen. Met name de voltijdse beroepsopleidingen laten een zeer positieve balans zien, vooral wanneer ze betrekking hebben op knelpuntberoepen. Dit positief resultaat alleen al betreft meer dan 54% van de uitstromers. Onder de andere vrijstellingsartikelen behalen studies met volledig leerplan voor knelpuntberoepen, overeenkomsten met een activiteitencoöperatie en alternerende opleidingen elk zeer goede resultaten. Deeltijdse opleidingen, het individuele actieplan en studies met volledig leerplan buiten knelpuntberoepen bieden een meer gemengd resultaat. Ten slotte lijken opleidingen van minder dan 17 uur per week, opleidingen of studies aanvaard door de directeur en EFT of CISP opleidingen duidelijk moeite te hebben om werklozen weer op de arbeidsmarkt te brengen.

Voor deze laatste drie ontbreekt het ons aan concrete gegevens bij de RVA om de resultaten te beoordelen. Het profiel

van de vrijgestelden lijkt in alle drie de gevallen op zichzelf al een belangrijke uitdaging te vormen: zelfs indien het opleidingsprogramma zou zijn voltooid (waarover we geen zekerheid hebben), blijft de terugkeer naar werk gecompliceerd. Daarentegen hebben kandidaten bijvoorbeeld bij overeenkomsten met een activiteitencoöperatie niet alleen een gunstiger profiel voor terugkeer naar werk, maar hebben ze ook een duidelijk idee van wat ze willen doen, wat uiteraard bijdraagt aan het succes van het programma. Hieronder presenteert grafiek 5 de sociaal-economische positie na 12 maanden van degenen die de vrijstelling hebben verlaten in vergelijking met hun controlegroep in vier van de belangrijkste regelingen (alle regelingen worden gedetailleerd beschreven in de studie). Zes verschillende sociaaleconomische posities zijn gespecificeerd, met toevoeging van de categorie "anderen", die pensioen, overlijden en vooral een onbekende situatie omvat.

Grafiek 5

Vergelijking van de sociaal-economische positie van de beleid- en controlegroep, 12 maanden na de uitstroom (gegevens 2018) voor 4 vrijstellingsmaatregelen

Zoals te zien is, is de volledige werkloosheid beperkter in alle doelgroepen dan in de controlegroepen. Niettemin, als we het percentage van terugkeer naar een vrijstelling - wat nog steeds werkloosheid is - toevoegen, zien sommige regelingen hun resultaten sterk genuanceerd. Dit is met name het geval bij de heropname van studies met volledig leerplan.

De accolades bovenaan elke kolom vertegenwoordigen voor elke groep het percentage werknemers in de 12e maand van de opvolging. Opnieuw zijn de resultaten gunstig voor de doelgroep in alle regelingen, maar het voordeel is zeer variabel: indrukwekkend (24,8% beter dan de controlegroep) in het geval van voltijdse beroepsopleidingen voor knelpuntberoepen, maar verwaarloosbaar (+2,2%) in het geval van de heropname van studies met volledig leerplan. Sommige vrijstellingsregelingen leiden dus veel directer tot werk dan anderen.

Resultaten op gewestelijk vlak

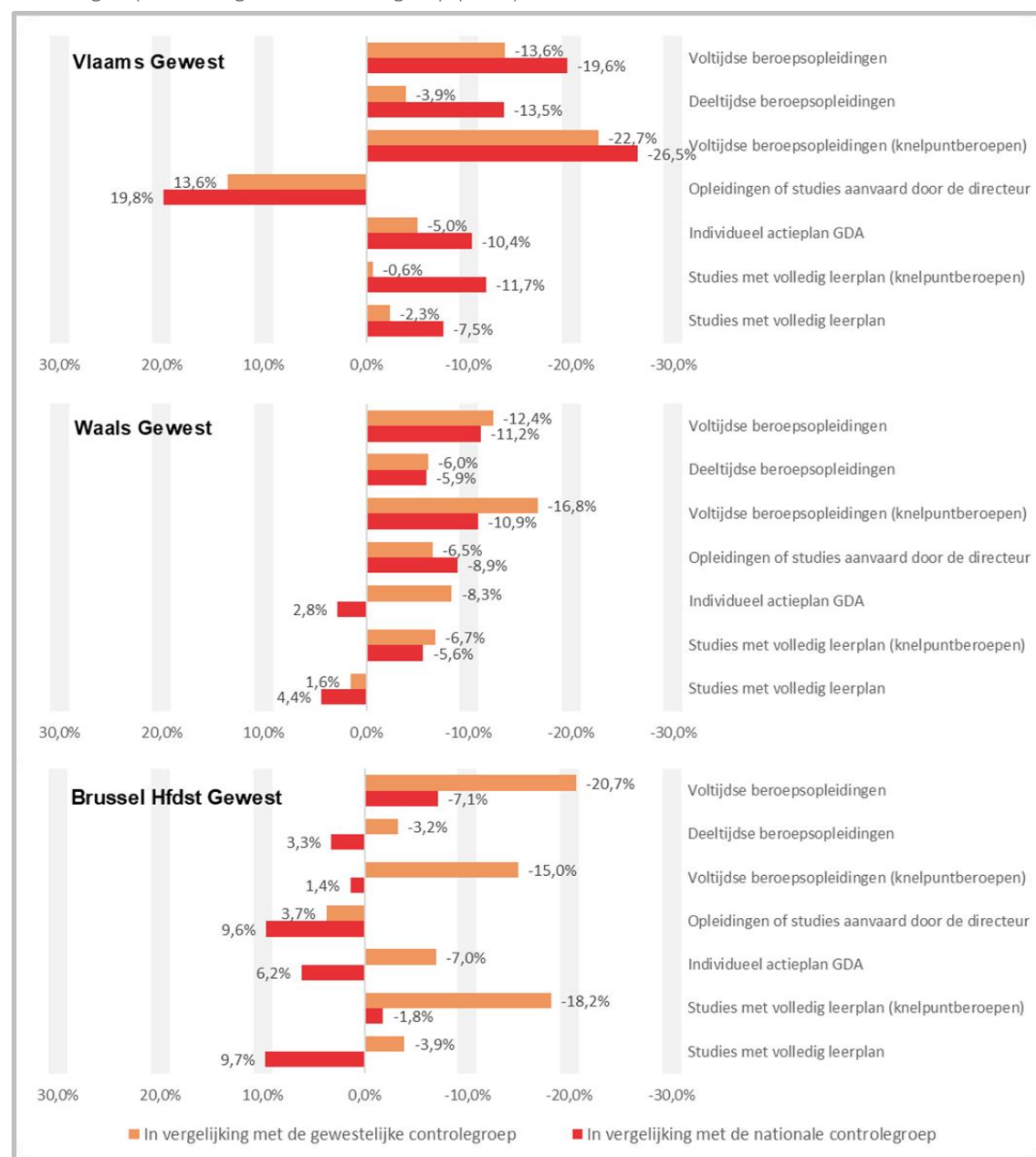
De bovenstaande analyse van de uitstroom zijn resultaten op nationaal niveau van regelingen die door elke regio zijn overgenomen en aangepast in zeer uiteenlopende contexten. Om de effecten gedetailleerder te bekijken, is het goed om ze ook op regionaal niveau te presenteren.

Dit is het doel van grafiek 6, die de verschillen illustreert in het aandeel werklozen in de 12e maand van de opvolging tussen de uitstromers uit de vrijstelling van de regio, de nationale controlegroep en een regionale controlegroep. De vergelijking wordt gemaakt voor de vrijstellingsregelingen die door de drie regio's worden gebruikt.

Positieve resultaten bevinden zich rechts van de nullijn: ze komen overeen met een lager percentage mensen zonder werk dan in de controlegroepen.

Grafiek 6

Uitstromers die na 12 maanden geen werk hebben per maatregel: verschillen tussen de beleidsgroep, de nationale controlegroep en de regionale controlegroep (2018)

In deze grafiek valt op dat het Vlaamse Gewest, waar het werkloosheidspercentage veruit het laagst is, betere resultaten laat zien in de nationale vergelijking dan de regionale. Daarentegen zien het Waalse Gewest en vooral het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de voordelen van hun regelingen duidelijker naar voren komen wanneer ze worden bekeken binnen het meer beperkte kader van het gewest. De waargenomen verschillen in Brussel zijn opvallend, vooral voor de voltijdse beroepsopleidingen en studies met volledig leerplan voor knelpuntberoepen.

Desondanks blijven sommige regelingen aan de verkeerde kant van het spectrum, ongeacht hoe je ze benadert. Dit geldt met name voor de door de directeur aanvaarde opleidingen, vooral in het Vlaamse Gewest (waar het programma onder tussen is stopgezet) en in mindere mate in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Duur van de vrijstelling en kwaliteit van de uitstroom

Sinds de regionalisering van de maatregelen heeft de RVA geen toegang meer tot gegevens over mislukkingen of vroegtijdige beëindigingen van de opleiding. Volgens regionale instanties voltooit een zeer groot deel van de vrijgestelden hun opleidingsparcours. Toch heeft een hoog percentage kortduurende vrijstellingen in verondersteld langlopende regelingen ons ertoe gebracht de kwaliteit van de uitstroom van de vrijstelling te evalueren op basis van de duur, waarbij we ervan uitgingen dat hoe langer de vrijstelling duurde, hoe hoger het slagingspercentage was. Hiervoor hebben we gegevens afgezonderd van personen die minder dan 4 maanden en vervolgens minder dan 7 maanden vrijgesteld waren.

De resultaten in de studie bevestigen dat de meeste regelingen een hoger uitstroombestand uit werkloosheid laten zien wanneer ze de werkloze langer begeleiden. Twee gevallen vallen op: voltijdse beroepsopleidingen voor knelpuntberoepen (+4,2% vanaf 4 maanden opleiding en +6,5% vanaf 7 maanden opleiding) en alternerende opleidingen (+1,9% en +6,2%).

Daarentegen zijn deze voordelen niet te zien in de categorieën van heropname van studies en, nog opvallender, de "ideale" duur van vrijstelling in voltijdse beroepsopleidingen is 1 tot 2 maanden, waarna de resultaten geleidelijk verslechteren. We hebben geen verklaring voor dit fenomeen ontvangen.

Een goede timing om uit te stromen uit een vrijstelling?

Veel beroepsopleidingen volgen een schoolritme, beginnend in september en eindigend in juni of september van het volgende jaar. Een dergelijke kalender is gemakkelijk te begrijpen voor de bevolking en vergemakkelijkt de organisatie van mogelijke kinderopvang, vakanties, enz. Maar is het in overeenstemming met het ritme van de arbeidsmarkt?

Grafiek 7 geeft de variabiliteit weer van de verhouding dagen werk/dagen werkloosheid over de 12 maanden na het verlaten van de vrijstelling in vergelijking met het gemiddelde, afhankelijk van de maand van vrijstelling.

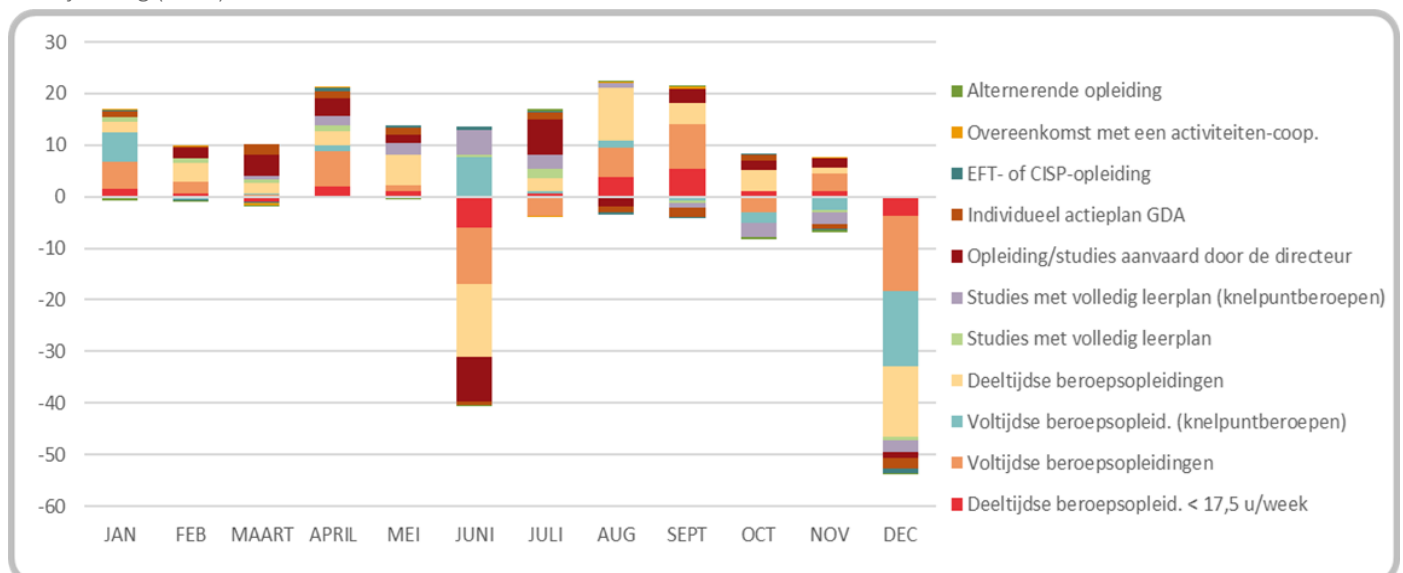
Hierbij valt duidelijk op dat de grootste maanden van uitstroom uit een vrijstelling, juni en december, de slechtste verhouding werk/ werkloosheid laten zien. Daarentegen vertonen alle andere maanden een positieve verhouding werk/werkloosheid ten opzichte van het gemiddelde.

Volgens FOREM zijn de eerste maanden cruciaal voor degenen die de opleiding verlaten (FOREM september 2023). Met een laatste maand opleiding in juni, betreden de uitstromers in juli massaal de arbeidsmarkt, net aan het begin van de vakantieperiode. Gespecialiseerde HR-sites zijn het er unaniem over eens: juli, augustus en december zijn de minst gunstige maanden om te solliciteren. Bovendien kan men zich afvragen of degenen die in juni de opleiding verlaten niet in concurrentie komen, tot hun nadeel, met de stroom van pas afgestudeerden uit het hoger onderwijs of zelfs het secundair onderwijs.

In ieder geval is het waarschijnlijk dat een deel van degenen die in deze periodes op de arbeidsmarkt komen, hun eerste inspanningen teleurstellend vinden, wat waarschijnlijk een impact heeft op de verdere zoektocht naar werk.

Grafiek 7

Verhouding gewerkte dagen/dagen werkloosheid ten opzichte van het gemiddelde volgende op de maand van uitstroom uit de vrijstelling (2018)

Van vrijstelling naar vrijstelling

Tijdens de analyse is het opvallend hoeveel werkzoekenden na 12 maanden weer vrijgesteld zijn. In alle regelingen is het percentage vrijstellingen hoger in de doelgroep dan in de controlegroep. Met andere woorden, vrijstelling lijkt te leiden tot vrijstelling of, met andere woorden, opleiding leidt tot opleiding.

Bij verder onderzoek hebben we vastgesteld dat sommige regelingen op zichzelf staan (vooral voltijdse beroepsopleidingen), terwijl andere de uitstromende persoon veel vaker aanzetten tot het volgen van een ander opleidingscyclus onder dekking van vrijstelling. Het gaat hierbij om vrijstellingen voor het hervatten van studies, vrijstellingen voor een individueel actieplan, CISP opleidingen en, meer dan enige andere, vrijstellingen voor opleidingen of studies aanvaard door de directeur, die een terugkeerpercentage naar de opleiding van 16% bereiken.

5

De vrijstellingen in perspectief

Een investering?

Op het niveau van de RVA vormt vrijstelling in het kader van de bevordering van de werkgelegenheidsmogelijkheden op zich geen extra kosten. Desalniettemin wordt in de meeste gevallen de degressiviteit van de uitkering gedurende de hele vrijstellingsperiode onderbroken en wordt het recht op inschakelingsuitkeringen verlengd: hoe langer het programma, hoe meer de vrijstelling kost in termen van sociale uitgaven.

Voltijdse beroepsopleidingen zijn de meest effectieve regelingen wat betreft uitstroom uit werkloosheid en terugkeer naar werk. De vrijstellingsperiode wordt snel doorlopen, wat goed is, aangezien deze regeling 58% van alle toegekende vrijstellingen uitmaakt.

Alle regelingen gericht op knelpuntberoepen leiden tot meer uitstroom uit werkloosheid. Desalniettemin is het voordeel van studies met volledig leerplan voor een knelpuntberoep niet zo uitgesproken als men zou verwachten, vooral als men de duur van het proces in overweging neemt. Zoals het Federaal Planbureau benadrukt, ondergaat de werkloze tijdens zijn opleiding of studie een "insluitingseffect" dat hem bepaalde werkgelegenheidskansen kan doen missen. Lange periodes van vrijstellingen of de opeenstapeling van opeenvolgende opleidingscycli kunnen contraproductief zijn in het kader van de herintegratie-inspanningen, vooral in het geval van mensen met een relatief hoog opleidingsniveau.

Alternerende opleidingen lijken een zeer goede balans te bieden tussen de duur van de vrijstelling, het kwalificatieniveau en het percentage terugkeer naar werk na de opleiding.

De balans van de cumulatie(s)

Door een bepaalde opleidings- of leerperiode voort te zetten en/of met succes af te ronden, krijgt de vrijgestelde werkloze toegang, dankzij de vrijstelling, tot financiële voordelen die cumuleerbaar zijn met zijn uitkeringen. Tegenwoordig

worden deze voordelen onderhandeld op regionaal niveau zonder systematische overdracht van informatie naar de RVA.

In de drie gewesten en de Duitstalige Gemeenschap kunnen de vrijgestelden profiteren van een tussenkomst in reiskosten en kinderopvangkosten, althans in het geval van eenoudergezinnen.

In het Waals Gewest hebben stagiairs in beroepsopleidingen georganiseerd door FOREM recht op een opleidingsvergoeding van €2 bruto per uur. De premies "Incitant+" (€350) en "Construction" (€2.000) belonen degenen die een opleiding volgen voor een knelpuntberoep. In de Duitstalige Gemeenschap kent het ADG €150 per maand toe aan vrijgestelden in voltijdse beroepsopleiding.

Andere instanties in het land richten hun financiële prikkels op werkgevers die werkzoekenden in dienst nemen voor opleiding (en aanwerving).

Vooral in het Waals Gewest is het mogelijk om te profiteren van een reeks voordelen die verband houden met de opleiding zelf, onafhankelijk van een mogelijke terugkeer naar werk. Hoewel de kwalificatie de sleutel is, bestaat het risico dat, in bepaalde situaties, de opleiding en de bijbehorende voordelen, inclusief vrijstelling, een doel op zich worden.

Vrijstellingen en knelpuntberoepen

Waar werkloosheid en knelpuntberoepen elkaar kruisen, doen de regionale instanties er alles aan om werkzoekenden specifieke opleidingen aan te bieden die aan de behoeften kunnen voldoen. Op deze manier pakt men de ogenschijnlijke tegenstelling tussen hoge werkloosheidscijfers en het grote aantal knelpuntberoepen aan, die nog sterk het politieke debat voedt.

Voldoen de resultaten aan de verwachtingen? Volgens de meeste gegevens die we voor deze studie analyseerden wel. De regelingen die leiden tot kwalificeringen voor knelpuntberoepen vertonen aanzienlijk hogere cijfers voor de terugkeer naar werk dan de regelingen voor andere beroepen.

Als we bijvoorbeeld kijken naar voltijdse beroepsopleidingen voor een knelpuntberoep, was 67,7% van degenen die in 2018 een vrijstelling hadden gekregen, 12 maanden na de opleiding aan het werk, wat neerkomt op 7.500 van de 11.000 betrokken werklozen. De duurzaamheid van deze aanwervingen zal binnenkort worden besproken in een aanvulling op deze studie.

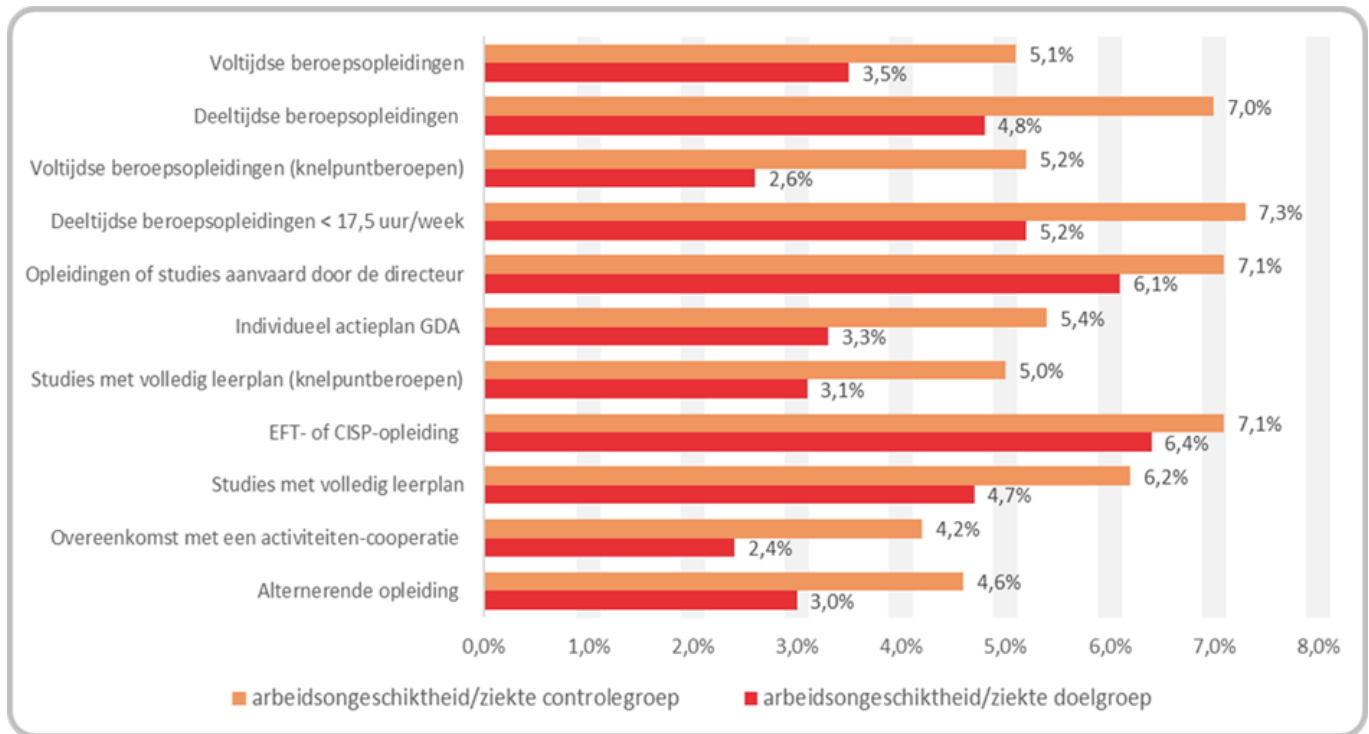
Vrijstellingen en gezondheid

Zoals we hebben ontdekt in hoofdstuk 4.2, is in alle bestudeerde vrijstellingsregelingen het percentage mensen dat arbeidsongeschikt is, lager aan de zijde van degenen die zijn vrijgesteld dan in de controlegroepen geselecteerd uit de UVW-WZ. Gemiddeld zijn 1,7% minder vrijgestelden arbeidsongeschikt aan het einde van hun opvolgingsperiode; dat is bijna 1/3 minder zieken dan bij de UVW-WZ in de controlegroepen! Betrokken zijn bij een actief proces, zoals opleiding, studie en de daaropvolgende zoektocht naar werk, is duidelijk goed voor de mentale en fysieke gezondheid, vooral wanneer het programma meer direct tot werk leidt.

Grafiek 8 geeft de details van deze inzichten weer.

Grafiek 8

Aandeel arbeidsongeschikten na een opvolging van 12 maanden bij de uitstromers uit vrijstellingen vs. de controlegroepen (2018)

Ronde door Europa

Op het gebied van sociaal recht en toegang tot scholing geeft de Europese Unie niet-bindende aanbevelingen aan haar lidstaten. Bij gebrek aan consensus bestaan er in de praktijk evenveel systemen voor het opzetten en begeleiden van beroepsopleidingen voor volwassenen als er landen zijn. Het vrijstellingsstelsel voor werklozen dat in België is opgezet, lijkt elders niet prioritair of zelfs relevant. Desalniettemin is de bescherming van werklozen tijdens een opleiding niet afwezig.

In **Frankrijk** vervangt de AREF (hulp bij terugkeer naar werk na opleiding) de werkloosheidsuitkering voor een beperkte periode tot het recht op werkloosheidsuitkering is verstrekt, waarna het wordt vervangen door de uitkering voor het einde van de opleiding, waarvan het bedrag is geplafonneerd op 723,36 EUR (april 2023).

In **Nederland** bestaat er geen nationaal systeem dat overeenkomt met vrijstellingen zoals die in België worden toegekend. Dat gezegd hebbende, heeft in theorie elke Nederlandse gemeente het recht om lokaal een vergelijkbaar systeem op te zetten voor de re-integratie van haar werklozen.

In **Duitsland** moet een werkzoekende zodra hij werkloos wordt, een herintegratieovereenkomst ondertekenen inclusief een strategie; beroepsopleidingen maken deel uit van deze strategie, maar genereren geen vrijstelling of verlenging.

In Europese kringen noemen we ook **Ierland**, dat een systeem biedt waarbij, op een andere manier dan in België, toegang tot beroepsopleiding wordt ondersteund, vooral rekening houdend met de gezinssituatie; **Finland**, waar de uitkering kan worden verhoogd in geval van deelname aan werkgelegenheidsbevorderende maatregelen; en buiten de EU, **Zwitserland**, waar opleiding verplicht is zonder enige mogelijkheid van vrijstelling vanaf het begin van de werkloosheid of zelfs eerder in geval van dreigend ontslag.

Over het algemeen wordt het opleidingstraject om weer aan het werk te komen vaak gelijkgesteld aan de basisregels voor werk zoeken en leidt het als zodanig niet tot enige speciale behandeling of voordeel.

6 Conclusie

Te onthouden

Het **systeem van vrijstellingen** voor het bevorderen van werkgelegenheidskansen, dat al lange tijd in België wordt toegepast, **is in overeenstemming met Europese aanbevelingen**.

In 2022 werden 348.800 vrijstellingsuitkeringen toegekend aan 78.283 verschillende personen.

De bestaande regelingen zijn voldoende gevarieerd om de meeste werklozen te dekken met een vrijstelling wanneer ze deelnemen aan een programma om hun vaardigheden en kansen op terugkeer naar de arbeidsmarkt te verbeteren.

De regionalisatie van de vrijstellingsmaatregelen tijdens de zesde staatshervorming lijkt in principe goed te zijn verlopen.

Voltijdse beroepsopleidingen, die 58% van de vrijstellingen vertegenwoordigen, zijn het meest effectieve mechanisme wat betreft de terugkeer naar werk.

Opleidingen gericht op knelpuntberoepen hebben een hoog percentage terugkeer naar werk en lijken een effectieve schakel te zijn tussen werkzoekenden en werkgevers op zoek naar gekwalificeerde kandidaten.

De resultaten van vrijstellingsuitstappen zijn **significanter** wanneer ze worden bekeken op het regionale niveau.

Hoe verder een populatie verwijderd is van de arbeidsmarkt, hoe ingewikkelder het is om deze te betrekken bij een opleidingsproces en er effectief en snel gebruik van te maken.

Vrijgestelden vallen tot twee keer minder vaak uit vanwege arbeidsongeschiktheid dan andere werklozen, ongeacht de gevolgde maatregel.

De maand waarin vrijstelling wordt verleend, lijkt invloed te hebben op de kansen op terugkeer naar werk. Uit een opleiding komen in juni of december vermindert deze kansen.

Het verkrijgen van een financiële bijdrage die op initiatief van het gewest soms wordt toegevoegd aan de voordelen die een vrijstelling biedt, kan door het cumuleren met werkloosheid een doel op zich worden.

Vrijstellingen genereren een insluitingseffect dat des te groter is naarmate de vrijstelling langer duurt, een effect dat in sommige gevallen het proces contraproductief kan maken.

Het Belgische vrijstellingssysteem is nauw verbonden met het werkloosheidsmodel en de potentieel onbeperkte toegang tot uitkeringen.

Denkpistes

De analyse van de kwaliteit van uitstroom bevestigt het: over het algemeen zijn vrijstellingen - en uiteraard de opleidings-trajecten die ze bestrijken - een effectieve motor voor re-integratie op de arbeidsmarkt. Sommige zijn dat echter meer dan andere, en ten opzichte van sommige mechanismen geeft het onderzoek resultaten die pleiten voor een zekere zuinigheid.

In het geval van een volledige studie wordt de werkloze weer een voltijdse student en men zou zich kunnen afvragen of dit niet een oorzaak is van "deconnectie" van de arbeidsmarkt, een fenomeen waar een (her)contactopname met de vrijgestelde onmiddellijk na de uitstroom iets aan zou kunnen verhelpen.

Zoals geïllustreerd door de analyse kan rekening worden gehouden met de invloed van het opleidingsrooster op de kwaliteit van de terugkeer naar werk, al was het maar door de toekomstige vrijgestelde bewust te maken van het natuurlijke ritme van de arbeidsmarkt.

Met betrekking tot de voordelen die worden toegekend bovenop de vrijstelling voor bepaalde opleidingen, rijst de vraag: is het lucratiever om de werkzoekende die betrokken is bij een opleiding te ondersteunen, of om het voordeel te concentreren op de werkgever in zijn aanwervings-inspanningen?

Bovendien, als dergelijke voordelen bestaan voor knelpuntberoepen, kan de mogelijkheid van een toekomstige uitbreiding naar zogenaamde "groene" beroepen worden overwogen om de ecologische transitie te vergemakkelijken. Ten slotte, terwijl er in België bijna twee keer zoveel mensen zijn met langdurige arbeidsongeschiktheid als volledig werklozen, is het zeer interessant om de onverwachte rol te belichten die een systeem voor re-integratie in werk kan spelen bij de gezondheid van de deelnemers en daarmee in de sociale economie. Toegevoegd aan de overwegend positieve resultaten die door de analyse zijn aangetoond, ondersteunt dit aspect nog steeds de validatie van het bestaande systeem.

Bibliografie

Votquenne, S. (2023). *De vrijstellingen voor het bevorderen van de tewerkstellingskansen*. RVA studie, Brussel : Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.

- [1] BRUXELLES-FORMATION (2021). *Les conditions de vie des stagiaires en formation: obstacles ou leviers? Focus sur les formations pré-qualifiantes*, Service études et statistiques de Bruxelles-Formation, Ukkel.
- [2] BRUXELLES-FORMATION (2023). *Analyse de l'impact de la formation qualifiante sur l'insertion en emploi des demandeurs d'emploi bruxellois*, Service études et statistiques de Bruxelles-Formation, Ukkel.
- [3] CENTRE DE DOCUMENTATION ET DE COORDINATION SOCIALES (2005). *Emploi et formation à Bruxelles*, 'Bruxelles sous la loupe n°3-4', Brussel.
- [4] COCKX B., DEJEMEPPE M. en VAN DER LINDEN B. (2011). *L'activation du comportement de recherche d'emploi favorise-t-elle un retour plus rapide à l'emploi?* 'Regards économiques N°85', Louvain-la-Neuve.
- [5] COMMISSION CONSULTATIVE FORMATION EMPLOI ENSEIGNEMENT (2010). *Etat des lieux des statistiques Enseignement Formation Emploi, données disponibles et à construire: quelle pertinence? Quelles priorités?*, 4e séminaire CCFFEE/IWEPs 'Formation professionnelle et éducation des adultes', CCFFEE, Luik.
- [6] COMMISSION CONSULTATIVE FORMATION EMPLOI ENSEIGNEMENT (2014). *Compte-rendu de la demi-journée de réflexion 'Du travail non-qualifié à la qualification : apport du SFMQ?'*, CCFFEE, Brussel.
- [7] EUROPESE COMMISSIE (2016). *Aanbeveling van de Raad inzake het Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren en tot intrekking van de aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 tot vaststelling van een Europees kwalificatiekader voor een leven lang leren*, 2016/0180, Brussel.
- [8] DARQUENNE R. en VAN HEMEL L. (2009). *Een andere kijk op hardnekkige jeugdwerkloosheid: Aanbevelingen en succesfactoren bij de inschakeling van laaggeschoolde jongeren*, Koning Boudewijnstichting Brussel.
- [9] FEDERAAL PLANBUREAU (2019). *Versnellen de maatregelen die een eerste werkervaring mogelijk maken de uitstroom van werkloosheid naar werk?*, Working Paper 06-19, Brussel.
- [10] FOREM (2018). *Formation professionnelle- Rapport statistique Aperçu 2016*, service Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi, Charleroi.
- [11] FOREM (2022). *Difficultés et opportunités de recrutement Métiers/fonctions critiques et en pénurie en Wallonie (hors métiers de l'enseignement)*, service Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi, Charleroi.
- [12] FOREM (2023). *La situation des femmes sur le marché de l'emploi en Wallonie*, service Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi, Charleroi.
- [13] FOREM (2023). *Parcours des demandeurs d'emploi ayant terminé en 2021 une formation professionnelle permettant d'exercer un métier dit critique*, service Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi, Charleroi.
- [14] FOREM (2023). *Insertion au travail des jeunes wallons inscrits comme demandeurs d'emploi pour la première fois en 2022*, service Veille, analyse et prospective du marché de l'emploi, Charleroi.
- [15] HRW – Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2023). *Stand van zaken op de arbeidsmarkt in België en in de gewesten - Juli 2023*. Verslagen 2023, Brussel : HRW.
- [16] KRAMARZ F. et VIARENGO M. (2015). *Using education and training to prevent and combat youth unemployment*, EENEE Analytical report 22.
- [17] LALIVE R., VAN OURS J., ZWEIMÜLLER J. (2008). *The impact of active labour market programmes on the duration of unemployment in Switzerland*, University of Zurich, Zurich.
- [18] RIZIV (2017). *Ziekteverzuim in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid: Analyse en verklarende factoren. – 2010 -2015*, Dienst voor Uitkeringen, Brussel.
- [19] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. *Jaarverslag...*, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, 1961-2011
- [20] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. *De RVA in ...* Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, 2012-2022

- [21] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2001). *De plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (1995-1999)*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [22] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2013). *Activering en opleiding van werklozen. Elementen van evaluatie van een aantal RVA-maatregelen*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [23] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2014). *Activering en opleiding van werklozen: actualisering van de resultaten (2de semester 2011)*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [24] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2015). *Activering en opleiding van werklozen: actualisering van de resultaten (2de semester 2013)*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [25] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2020). *Alleenstaande ouders in de werkloosheid en in de stelsels van werkonderbrekingen*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [26] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2021). *Langetermijnevolutie van de RVA-uitkeringen: 100 jaar data – 1921-2020*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [27] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2021). *Spotlight – Dynamische statistieken van de werkloosheid: trends en overzicht van de methodologieën*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [28] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2022). *10 jaar na de versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen*, studie RVA, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
- [29] RVA – Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (2023). "Vrijstellingen." *RVA.be - Statistieken*, <https://www.rva.be/statistieken/cijfers/vrijstellingen>, Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. Geraadpleegd op 27 november 2023.
- [30] SMITH C. (sous la direction de BIRDEY I.) (2017). *Étude du parcours des stagiaires sortant d'une formation qualifiante au cours de l'année 2015, Ulysse 2017*, Bruxelles formation - Service études et statistiques, Brussel.
- [31] TOBELEM B. (2022). "Emploi, formation, pauvreté : les grands objectifs des Vingt-Sept pour l'Europe sociale." *Touteleurope.eu, le site de référence sur les question européennes*, <https://www.touteleurope.eu/economie-et-social/emploi-formation-pauvrete-comment-le-sommet-de-porto-pourrait-faconner-leurope-sociale>, Parijs. Update van 11 februari 2022. Geraadpleegd op 27 november 2023.
- [32] VAN DER LINDEN B. (2011). *Principes généraux d'évaluation des effets d'un dispositif*, dans 'Reflets et perspectives de la vie économique 2011/1 (tome 50)', p. 13-22, De Boeck, Louvain-la-Neuve.
- [33] VDAB (2022) – *Jaarverslag*, VDAB Studiedienst, Brussel.
- [34] VDAB (2009) – *Knelpuntberoepen, Analyse vacatures 2008*, VDAB Studiedienst, Brussel.
- [35] VIEW.BRUSSELS (2018). *L'insertion professionnelle des sortants des formations en lien avec des fonctions critiques*, Observatoire bruxellois de l'emploi et de la formation, Bruxelles.

'Executive Summary : De vrijstellingen voor het bevorderen van de tewerkstellingsmogelijkheden' is een studie uitgevoerd en gepubliceerd door de RVA:

Keizerslaan 7
1000 Brussel
Tel. 02 515 44 35

Auteur:

Sébastien Votquenne

Hoofdredacteur:

Michiel Segaert.

Verantwoordelijke uitgever:

Dr. Jean-Marc Vandenberg.

Verantwoordelijke publicatie:

Hugo Boonaert,
Janick Pirard.

Bijzondere dank aan:

Nathalie Nuyts,
Michiel Segaert,
Hilde Geeraers,
Leen Vranckx,
Janick Pirard,
Jérôme Sacré,
Valérie Paulus (FOREM)
En de Taaldienst.

Hebben ook meegewerkt aan deze studie:

Brendan Verdonck,
David Sauwens,
Sébastien Malevez,
Jochen Vandekerkhove,
Jonathan Godfroid,
Georges Martens,
Oscar Gwiza,
Béatrice Depas,
Carline Saucez,
Marie-Paule Vandendeurpel,
Martine Vereeken,
Françoise Cassiman.

Vormgeving:

Grafische dienst - directie Communicatie

Drukwerk:

dienst Drukkerij - directie Communicatie

De gedeeltelijke of volledige overname van de teksten is slechts toegestaan met de schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 2952-8259 (print)
ISSN 2952-8267 (online)